

Plenum

Torsdag 15.5.2025 kl. 16.00—20.44

9. Lagmotion med förslag till lagstiftning om nedläggning av den intensiva djurproduktionen

Lagmotion LM 4/2025 rd Anna Kontula vänst m.fl.

Remissdebatt

Förste vice talman Paula Risikko: Ärende 9 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talmanskonferensen föreslår att ärendet remitteras till jord- och skogsbruksutskottet.

För debatten reserveras i detta skede högst 30 minuter. Om vi inte inom denna tid hinner gå igenom talarlistan avbryts behandlingen av ärendet och fortsätter efter de övriga ärendena på dagordningen.

På talarlistan är ledamot Kontula. Inte närvarande. — Ledamot Kivelä. — Jaså där! [Anna Kontula: Jag var redan beredd och på väg.] — Ursäkta, jag såg nämligen inte, ni stod så undanskymd. Men för all del, varsågod, ledamot Kontula, vars lagmotion det handlar om.

Debatt

20.10 **Anna Kontula vas** (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Tässä edustaja Kontulan ja edustaja Kivelän yhteislakialoitteessa ehdotetaan säädettäväksi laki tehoeläintuotannon lakkauttamisesta. Aloitteessa esitetään, että jatkossa tuotantoeläimiin sovellettaisiin samaa minimilainsäädäntöä kuin muihin ihmisen hoidosta riippuvaisiin eläimiin. Käytännössä tämä tarkoittaisi merkittäviä tiukennuksia näiden eläinyksilöiden pito-olosuhteisiin ja välillisesti muutoksia myös eläinperäisen tuotannon laajuuteen ja liiketoimintamalleihin. Samassa yhteydessä säädettäisiin tuontikielloista sellaisille eläinperäisille tuotteille, joiden kohdalla ei ole noudatettu vähintään edellä mainittuja hyvinvointikriteerejä. Muutoksesta koituvia kustannuksia ja tappioita korvattaisiin eläintuottajille. Esitykseen ehdotetaan viiden vuoden siirtymäaikaa.

Erillislain lisäksi aloitteessa esitetään muutettavaksi lakia eläinten hyvinvoinnista. Muutoksilla sääntelyä tiukennetaan kieltämällä eräitä eläinten hyvinvoinnin kannalta haitallisia, eläintuotannolle ominaisia käytäntöjä ja poikkeuksia eläinten kohtelua koskevista velvoitteista. Lisäksi tässä yhteydessä laista poistettaisiin niin sanottuja rituaaliteurastuksia koskeva poikkeus. Eläinten hyvinvointia koskevasta laista poistettaisiin parsinavettoja, porsitushäkkejä ja tiineyshäkkejä koskevat poikkeus- ja siirtymäsäännökset 1.1.2030 alkaen.

Esityksen ilmeisimmät vaikutukset liittyvät tietenkin ihmisen hoidosta riippuvaisten eläinten hyvinvoinnin lisääntymiseen Suomessa. Jatkossa tuotantoeläinten kohtelun minimiehtoja arvioitaisiin samoin perustein kuin muidenkin ihmisten hoidosta riippuvaisten eläinten, kuten lemmikkieläinten. Samoin on selvää, että lailla olisi merkittävä vaikutus suomalaisen maataloustuotannon rakenteeseen. Osa eläintiloista todennäköisesti jatkaisi,

Punkt i protokollet PR 51/2025 rd

mutta niissäkin liiketoimintaperiaatteita olisi uudistettava. Eläimistä luopuvilla tiloilla muutokset olisivat vielä suurempia. On todennäköistä, että tuotantoeläinten määrä vähenisi rajusti ja tätä myöten myös eläintuotannon ympäristövaikutukset helpottaisivat. Tämä toisi huomattavaa helpotusta myös ympäristötoimiin muualla kuin eläintuotannossa. Lisäksi uudistus toisi merkittäviä kansanterveydellisiä turvallisuustekijöitä: zoonoosien riskit pienenisivät, antibioottiresistenssin riski pienenesi ja lisääntynyt kasvipainotteisuus ruuantuotannossa lisäisi kansallista ruokaomavaraisuutta.

Lainsäädännön edellyttämistä muutoksista maksettavat korvaukset tarkoittaisivat toisaalta merkittävää taloudellista panostusta maaseudun rakennemuutokseen. Samalla ne todennäköisesti tukisivat sellaisia tuotannonaloja, jotka voivat korvata joiltakin osin nykyistä eläintuotantoa, sellaisia kuin kasviperäisten proteiinien tuotanto, soluviljely sekä sellainen ammatillinen eläintoiminta, joka on mahdollista eläinten tarpeita kunnioittaen. Esimerkkejä tästä voisivat olla perinnebiotooppien ylläpito, green care, matkailu, hiiliviljely, lampaanvilla sekä useimmat ei-tehotuotetut eläinperäiset elintarvikkeet siinä määrin kuin niille löytyy edelleen markkinoita.

Arvoisa puhemies! Itse ajattelen, että suhde eläimiin on aikamme tärkeimpiä poliittisia kysymyksiä. Suomalainen poliittinen keskustelu ei ole vielä havahtunut siihen, kuinka isosta asiasta on kysymys, mutta aivan näinä aikoina me tulemme Suomessa, länsimaissa ja koko maailmassa määrittelemään ihmisen määritelmää ja ihmisen suhdetta muihin lajeihin uudestaan. Tämä on iso keskustelu, ja sillä on isot seuraukset sille, miten meidän tulee yhteiskuntamme järjestää. Yksi aivan ilmeisimmistä, keskeisimmistä ja akuuteimmista kysymyksistä on, miten me kohtelemme sellaisia lajeja, joita nyt hyödynnetään eläintuotannossa ja joista merkittävä määrä on meidän läheisiä sukulaisiamme.

Tässä esitetty muutos ei ole lainkaan niin iso kuin millaiselta se ensisilmäyksellä kuulostaa. Muutoksen suuruus vaikuttaa meistä niin merkittävältä siksi, että tässä talossa on totuttu niin varovaisiin ja pieniin uudistuksiin viime aikoina, mutta jos ajatellaan sitä kehitystä, kun Suomi aikanaan siirtyi eläintehotuotantoon, se oli nopea, radikaali ja vain osittain hallittua ja ohjattua. Siihen nähden tämä kehitys, jota me nyt esitämme, olisi kuitenkin paitsi parempaan suuntaan myös huomattavasti eheämpi kokonaisuus.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Kivelä, Mai.

20.16 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Esitämme, että eläinten tehotuotanto lakkauteen Suomessa. Tämä voi kuulostaa radikaalilta ja olisi toki iso muutos nykytilaan, mutta se on silti asia, joka pitää tehdä. Kuka voisi vilpittömästi ja perustellusti puolustaa äärimmillään vietyä eläinten tehotuotantoa, teollista hyväksikäyttöä, jossa tuntevia olentoja kohdellaan biomassana ja teollisena raaka-aineena? Nykyisiä eläintehtaita ei voi yhteensovittaa yhteiskuntaan, jossa eläinten oikeuksia kunnioitetaan. Kyse on laillistetusta väkivallasta puolustuskyvyttömiä yksilöitä kohtaan. Tuntevien eläinten teollisen tuotannon legitimitetti on voitava kyseenalaistaa, ja juuri sen me haluamme tehdä tänään. Eläinten tehotuotantoa ei voi myöskään perustella muilla kestävyysnäkökulmilla. Onkin selvää, että viimeistään ekologinen kriisi — jos siis siihen aiomme vastata — pakottaa eläinten tehotuotannon alasajoon. Eläimet ansaitsevat parempaa, ja poliitikkona haluan ottaa vastuun myös eläinten oikeuksista. Eläinten oikeuksien parantaminen ja eläinten tehotuotanto-

Punkt i protokollet PR 51/2025 rd

non kyseenalaistaminen edistävät empaattisempaa ja kestävämpää yhteiskuntaa, joka on myös ihmisen etu.

Arvoisa puhemies! Käsittelemme siis edustaja Kontulan ja minun tekemää lakialoitetta, joka ehdottaa tehoeläintuotannon lakkauttamista, ja on hienoa, että eduskunta tänään keskustele ensimmäistä kertaa aiheesta. On aika puhua asiasta suoraan ja kohdata tehoeläintuotannon perustavanlaatuiset eettiset ongelmat.

Aloitteessa esitetään, että tuotantoeläimiin sovellettaisiin samaa minimilainsäädäntöä kuin muihin ihmisen hoidosta riippuvaisiin eläimiin. Tämä tarkoittaisi merkittäviä parannuksia eläinten pito-olosuhteisiin ja muutoksia eläinperäisen tuotannon laajuuteen ja liiketoimintamalleihin. Nykymuotoinen tehoeläintuotanto ei olisi sallittua, mutta kaikki eläintuotanto ei kuitenkaan loppuisi, ja tuottajille myös korvattaisiin muutoksesta aiheutuvia kustannuksia. Tämä olisi iso kompensatio, mutta ajatellaan, että koska asia on niin painava, on tämäkin perusteltua tehdä. Samalla säädettäisiin myös tuontikiellosta niille eläinperäisille tuotteille, joiden kohdalla ei ole noudatettu samoja hyvinvointistandardeja eläinten hyvinvoinnin osalta.

Nykyään tiedämme eläimistä paljon enemmän kuin aikana, jolloin tehotuotanto sai alkunsa. Tutkittu tieto on lisännyt vaatimuksia eläinten parempaan kohteluun. Myös lainsäädäntö eläinten hyvinvointiin liittyen on tarkentunut, mutta samaan aikaan eläinten käyttö ruuan- ja muussa tuotannossa on lisääntynyt. Tilakoot ovat kasvaneet, ja tehokkuutta on lisätty myös eläinten hyvinvoinnin kustannuksella. Olemme siis hyvin ristiriitaisessa tilanteessa. Tiedämme eläinten tarpeista ja oikeuksista yhä enemmän. Myös ihmiset haluavat, että eläimiä kohdellaan hyvin, ja lainsäädäntö tavoittelee eläinten hyvää kohtelua, mutta silti eläimiä käytetään hyväksi yhä moninaisemmin tavoin ja yksilömäärissä eläinten kärsimys on lisääntynyt valtavasti. Eläimet kärsivät joka sekunti turkistarhoilla, broilerihalleissa, kanaloissa, kalankasvattamoilla, sikaloissa, navetoissa ja teurastamoilla.

Arvoisa puhemies! Eläinten tehotuotannolle ei ole yksiselitteistä määritelmää. Jokainen silti ymmärtää, että kun eläimiä pidetään hyvin ahtaassa tilassa, liikkumista estetään, jalostetaan niin pitkälle, ettei oma keho kestä, tai ryhmäkoko voi olla kymmeniätuhansia yksilöitä tai kun elämä ylipäättään kestää vain muutamia viikkoja, niin silloin kyse ei ole millään kriteereillä eläinten luontaisesta elämästä eivätkä eläimet voi toteuttaa niiden luontaisista käyttäytymistä tai elää luontaisessa elinympäristössään.

Samaan aikaan me olemme myös hyvin kaukana meidän nykyisen eläinten hyvinvointilainsäädännön tavoitteista. Ei myöskään pitäisi olla niin, että talous aina menee eläinten oikeuksien edelle. Taloudellisilla ja tuotannollisilla syillä sallitaan poikkeuksia lakeihin, jotka rajaavat eläinten hyväksikäyttöä. On myös hyvin ristiriitaista, miten samaa eläinlajia kohdellaan laissa eri tavalla riippuen siitä, miten ihminen haluaa eläintä käyttää. Esimerkiksi ketulle on eri hyvinvointivaatimukset eläintarhassa kuin turkistarhalla. Eläin on kuitenkin sama, ja sillä on edelleen samat tarpeet hyvinvointinsa osalta. Kyse on siis ihmisen lainsäädännön ristiriitaisuuksista ja epäloogisuudesta. Tehotuotannon trendi vain pahentaa tätä ja usein asettuu vastakkain niiden tavoitteiden kanssa, joilla pyritään saamaan aikaiseksi parannuksia eläinten hyvinvointiin.

Tehoeläintuotanto on aiheuttanut eläinperäisten tuotteiden osuuden merkittävän kasvun, mikä taas on kytköksissä moniin ympäristö- ja kansanterveysongelmiin. Ekokriisiä ei voi ratkaista, jos emme tee vaadittavia kestävyystoimia myös eläintuotannon puolella.

Arvoisa puhemies! Minun tavoitteeni on se, että eläinten oikeudet tunnustetaan lainsäädännössä ja yhteiskunnassa ja eläinten hyväksikäyttö kyseenalaistetaan. Valitettavasti ny-

Punkt i protokollet PR 51/2025 rd

kylainsäädäntömme on pahasti epäonnistunut eläinten hyvinvoinnin turvaamisessa, ja tämän lakialoitteen takana onkin se, että keskustelu eläintehtaiden oikeutuksesta alkaisi myös eduskunnassa, ja tietenkin se, että eläinten asema yhteiskunnassamme aidosti paraisi. Perusteet eläinten tehotuotannon lakkauttamiselle ovat painavat. On aika tehdä muutos. On aika ottaa eläinten oikeudet ja ekologiset reunaehdot vakavasti. Tämä lakialoite pyrkii olemaan askel kohti oikeudenmukaisempaa ja eettisempää yhteiskuntaa, ja toivon tälle tietenkin mahdollisimman laajaa tukea ja ylipäättään sille, että kannamme politiikan tasolla vastuamme myös eläinten oikeuksien ja hyvinvoinnin parantamisesta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kontula.

20.23 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Käytin edellisen puheenvuoron esitelläkseen itse lakialoitteen. Nyt haluan hiukan mennä taaksepäin ja pohjustaa sellaisia asioita, joita lakiteksti ei käsittele mutta jotka on hyvä ymmärtää silloin, kun näistä asioista puhutaan.

Ajatus ihmisen erillisyydestä suhteessa muihin eläimiin on peräisin hellenistiseltä ajalta. Tärkein auktoriteetti, joka me tiedetään ja jota erityisesti länsimaissa kulttuurissa on hyödynnetty, on Aristoteles, joka näki, että järki ja mieli ovat vain ihmisellä ja ihminen tässä suhteessa eroaa oleellisella tavalla muusta lajistosta. Aristoteles lähti siitä ajatuksesta, että tämä eroavaisuus ikään kuin oikeuttaa sen, että muut lajit ovat olemassa täällä ikään kuin ihmistä varten. No, Aristoteleen aikaanhan eläintutkimus ei ollut kauhean pitkällä, ja aika lailla ne tiedot, joihinkä hän päättelynsä perusti, nojasivat erilaiseen folkloristiikkaan ja kiertäviin tarinoihin, ja tähän yhtä ja toista uutta tietoa on sen jälkeen tullut, mutta on merkittävää, että se perushierarkkinen asetelma ihmisen ja muiden lajien välillä on säilynyt siitä lähtien. Aristotelesta ja muita hellenistejä, jotka ajattelivat hyvin samalla tavoin, lukivat erityisesti Augustinus merkittävänä kirkkoisänä mutta myös monet muut varhaiskristilliset ajattelijat, jotka toivat sen erityisesti läntiseen kristilliseen perinteeseen mukanaan, ja tämä ajatusjuonne on ollut vuosisadasta toiseen pohjana sille, sellaiselle maailmalle, jossa muut lajit ovat olemassa ensisijaisesti tai yksinomaan ihmistä varten.

No, niin kauan kuin ihmisen teknologinen kehitys oli vähän hitaampaa, siitä ei hirveitä katastrofeja päässyt syntymään, koska ihmisen kyky pitää kotieläimiä, domestikoida eläimiä ja käyttää eläimiä hyväkseen, oli yhtä lailla rajallinen kuin ihmisen muukin kyky vaikuttaa ympäristöönsä. Mutta teollisen yhteiskunnan kehittymisen myötä pääsi syntymään myös teollinen eläintuotanto eli teollisen logiikan tuominen eläinten käyttöön, ja tätä kautta määrällisesti ja keinollisesti moninkertaistui se riisto, hyväksikäyttö, sorto ja kärsimys, joita ihminen tuottaa muille lajeille oman lyhytnäköisen etunsa tähden.

Historia olisi voinut mennä toisinkin. Me tiedetään helleenejä edeltävästä Mesopotamiasta ja muinaisesta Egyptistä, että näiden eläinsuhde todennäköisesti oli hyvin erilainen. Eläimet, erityisesti villit eläimet, miellettiin johonkin ihmisten ja jumalien välimaastoon hallitsemattomiksi ihmisten näkökulmasta ja joskus jopa jumalien sanansaattajiksi. Monet alkuperäiskansat puolestaan ovat mieltäneet ihmisen ja muiden eläinten välisen suhteen pikemminkin sukulaisuussuhteeksi ja painottaneet vahvasti keskinäistä riippuvuutta — ja kuinka ollakaan, tällainen ajattelutapa itse asiassa on huomattavasti lähempänä nykyistä tieteellistä ymmärrystä kuin se, mihinkä meidän yhteiskunnat ovat omaa eläinsuhdettaan nojanneet.

Tiede nimittäin on viime vuosina kumonnut merkittävän osan Aristoteleen ja kumppanien oletuksista. Eläimillä on mieli. Hyvinkin kaukana ihmisestä olevat eläinmuodot, ku-

Punkt i protokollet PR 51/2025 rd

ten hyönteiset, ilmeisesti tuntevat kipua, mahdollisesti myös kärsimystä. Monet tuotanto-eläimet muistuttavat oleellisilla tavoin ihmistä. Ei esimerkiksi ole mitään syytä olettaa enää nykytiedon valossa, että kun lehmältä viedään vastasyntynyt lapsi, niin hänen tuskan sa olisi yhtään sen erilaisempaa tai varsinkaan vähäisempää kuin mitä ihmisäidin tuska vastaavassa tilanteessa on. Osin myös tiedetään, että eläinten kyvyt ovat ylivertaisia suhteessa ihmiseen ja että tällainen asetelma, että ihminen on niin sanotusti luomakunnan kruunu, on myös tässä mielessä vanhentunut. Ei siis ole syytä liittää ihmiseen erillisyyttä muusta lajistosta, ei siinä merkityksessä, että ihminen olisi hierarkkisesti ylempänä, eikä siinä mielessä, että ihminen olisi jotenkin erityistapaus suhteessa muihin lajeihin.

Arvoisa puhemies! Ison-Britannian ja Irlannin yhdistynyt kuningaskunta päätti vuonna 1807 kieltää orjakaupan koko imperiumin alueella. He eivät suinkaan olleet ensimmäisiä orjakaupan kieltäjiä, mutta tämä päätös muistetaan siitä, että se oli yksi kalleimmista poliittisista päätöksistä, joita on ikinä tehty. Suhteessa se oli moninkertaisesti, monisatakeraisesti, kalliimpi kuin se päätös, jota me tässä lakialoitteessa esitämme. Miksi britit tekivät poliittisen päätöksen, joka oli heille taloudellisesti mitä epäedullisin? Koska jotkut päätökset vain on pakko tehdä. Sitä päätöstä edelsi pitkä keskustelu orjien ihmisluonnosta, ensin siitä, voidaanko orjia pitää ihmisinä lainkaan, ja seuraavaksi siitä, voidaanko pitää heitä yhdenvertaisina suhteessa niihin ihmisiin, jotka eivät ole orjia ja jotka yleensä olivat eri-värisiä. Nyt jälkeenpäin ajatellen se oli vain yksi päätös vuonna 1807, yksi päätös muiden joukossa. Mutta montako muuta päätöstä me tuolta ajalta muistamme? Moniko muu oli niin merkittävä, että se jäi historiaan? Moniko muu päätös, joita sen ajan poliitikot tekivät, oli sellainen, että jälkikäteen heidän arvoaan mitataan siinä, kuinka he tuossa äänestyskäsä äänestivät?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Keskustelu on päättynyt. Asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan. [Anna Kontula: Arvoisa puhemies! Täällä puhelistalla oli vielä edustaja Kivelä!] — Aa, se tuli varmasti just siinä vaiheessa. — Olkaa hyvä, edustaja Kivelä. Se tuli siinä vaiheessa, kun tänne tulevat vähän hidastetusti nämä. Mutta olkaa hyvä, Kivelä voi puhua.

20.31 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies, kiitos paljon! Oli tosiaan tarkoitus, että puheenvuoro olisi ollut varattuna jo hyvissä ajoin, oma mokani. — Mutta edustaja Kontulan puheenvuoroon liittyen haluaisin jatkaa vielä sen, että myös minä ajattelen niin, että eläinten laajamittainen hyväksikäyttö on yksi meidän aikamme suurimpia ongelmia, ja varmasti tulevaisuus sitten tulee arvioimaan sitä, miten me tässä onnistuimme. Lähtökohta on minulakin se, että eläimet ovat tuntevia, tietoisia yksilöitä, joiden hyvinvoinnilla on merkitystä ihan itsessään. Eläimillä on itseisarvo, niillä on tarpeita, ja siten niille myös kuuluu oikeuksia, jotka ovat eläimille relevantteja. Ajattelen, että lain lähtökohtaisesti tulisi suojella kaikkia yksilöitä mielivaltaiselta kohtelulta, myös eläimiä, ja samoin ajattelen, että perusteeton väkivalta heikompa kohtaan on väärin, myös eläimiä kohtaan.

Nämä eivät ole vain minun ajatuksiani. Jo nykyinen eläimiä koskeva lainsäädäntömme lähtee siitä, että eläimiä tulee kohdella hyvin ja eläimille kuuluu oikeus hyvään elämään. Olemme vain pahasti epäonnistuneet tämän tavoitteen toteuttamisessa ja sen turvaamisessa aidosti myös lain tasolla, ja sen takia mielestäni me nyt tarvitsemme lainsäädäntöä, joka aidosti rajoittaa sitä, miten eläimiä voi hyväksikäyttää.

Punkt i protokollet PR 51/2025 rd

Eläinten näkökulmasta tämä on suhteellisen selvää, mutta minkälaisessa mittakaavassa eläinten käyttö esimerkiksi ruuantuotannossa tai muussa tuotannossa on edes ihmisen intressin näkökulmasta kestävä? Me tiedämme, että eläintuotanto kiihdyttää aikamme vakavimpia ympäristökriisejä ilmastokriisistä luontokatoon ja siten uhkaa myös ihmisen turvallisuutta ja mahdollisuuksia elää kestävästi. No, voimmeko rakentaa jotain kestävämpää tilalle? Kun eläinten tehotuotanto ei veisi suurinta osaa maataloustuista, maatalouden peltopinta-alasta, niin silloin kasvipohjaisen ruuan ja erityisesti kasvipohjaisten proteiinien osuus ruuantuotannossa kasvaisi. Myös soluviljelytekniikat sekä innovatiiviset kasviperäiset ratkaisut nousisivat vastaamaan kysynnän aukkoihin. Tässä Suomi on globaalisti vahva toimija, ja voisimme olla tässä edelläkävijä.

Lopuksi sanon vielä, että huomasin, että tähän keskusteluun oli varattu useita puheenvuoroja, ainakin kahdeksan useasta eri ryhmästä, mutta kun tämä keskustelu alkoi, niin nämä kaikki puheenvuorot oli peruttu. Itse teen nyt sen johtopäätöksen, että tämä johtuu siitä, että ei ainakaan vasta-argumentteja näille meidän, minun ja edustaja Kontulan, esittämillemme ajatuksille ole. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, kiitoksia. — Haluaako edustaja Kontula vielä sanoa jotain?

20.34 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Totean vain, että on laskettu, että mikäli meillä siirryttäisiin pois eläinperäisestä ruuasta globaalisti, niin pelkästään tällä yhdellä toimenpiteellä vaikutus olisi samansuuruinen kuin jos kaksi kolmasosaa kasvihuonekaasupäästöistä saataisiin pois. Tämä mittakaava on sitä luokkaa, että sellaisenkin ihmisen, joka ei ole kauhean kiinnostunut vielä eläinten oikeuksista, koska ei ole saanut riittävästi aikaa siihen perehtyä, tulisi vakavasti pohtia — kun kuitenkin tiedetään, että se ilmaston lämpeneminen on pysäytettävä — että eikö tämä nyt voisi olla pienimmän pahan tie.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till jord- och skogsbruksutskottet.